

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ
τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλῃς Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας
(Κρήτη, 2016)

Εἰς τό ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος

Ὑμνον εὐχαριστίας ἀναπέμπομεν τῷ ἐν Τριάδι προσκυνουμένῳ Θεῷ, τῷ ἀξιῶσαντι ἡμᾶς συνελθεῖν κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς Πεντηκοστῆς ἐπὶ τό αὐτό ἐν τῇ νήσῳ Κρήτη, τῇ ἁγιασθεῖσῃ ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου τῶν Ἐθνῶν Παύλου καὶ τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ Τίτου, τοῦ «γνησίου τέκνου κατὰ κοινήν πίστιν» (Τίτ. α', 4), καί, Ἁγίου Πνεύματος ἐπινεύσει, περαιῶσαι τὰς ἐργασίας τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλῃς Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας, συγκληθείσης ὑπὸ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. κ. Βαρθολομαίου, συμφρονούντων τῶν Μακαριωτάτων Προκαθημένων τῶν Ἁγιωτάτων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, εἰς δόξαν τοῦ εὐλογημένου ὀνόματος Αὐτοῦ καὶ ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ κόσμου παντός, συνομολογοῦντες μετὰ τοῦ θείου Παύλου «οὕτως ἡμᾶς λογιζέσθω ἄνθρωπος, ὡς ὑπηρέτας Χριστοῦ καὶ οἰκονόμους μυστηρίων Θεοῦ» (Α' Κορ. δ', 1).

Ἡ Ἁγία καὶ Μεγάλη Σύνοδος τῆς μιᾶς, ἁγίας, καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας ἀποτελεῖ αὐθεντικὴν μαρτυρίαν τῆς πίστεως εἰς τὸν Θεάνθρωπον Χριστόν, τὸν Μονογενῆ Υἱὸν καὶ Λόγον τοῦ Θεοῦ, τὸν φανερώσαντα, διὰ τῆς ἐνανθρωπήσεως, τοῦ ὄλου ἐπιγείου ἔργου, τῆς σταυρικῆς θυσίας καὶ τῆς ἀναστάσεως Αὐτοῦ, τὸν Τριαδικὸν Θεὸν ὡς ἄπειρον Ἀγάπην. Ὅθεν, ἐν ἐνὶ στόματι καὶ μιᾷ καρδίᾳ ἀπευθύνομεν τὸν λόγον τῆς «ἐν ἡμῖν ἐλπίδος» (Α' Πέτρ. γ', 15) οὐ μόνον πρὸς τὰ τέκνα τῆς Ἁγιωτάτης ἡμῶν Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ πρὸς πάντα ἄνθρωπον, «τὸν μακρὰν καὶ τὸν ἐγγύς» (Ἐφεσ. β', 17). Ἡ «ἐλπίς ἡμῶν» (Α' Τιμ. α', 1), ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου, ἀπεκαλύφθη ὡς «Θεὸς μεθ' ἡμῶν» (Ματθ. α', 23) καὶ ὡς Θεὸς «ὑπὲρ ἡμῶν» (Ρωμ. η', 32), «ὅς πάντας ἀνθρώπους θέλει σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν» (Α' Τιμ. β', 4). Τὸν ἔλεον κηρύττοντες καὶ τὴν εὐεργεσίαν οὐ κρύπτοντες, ἐν ἐπιγνώσει τῶν λόγων τοῦ Κυρίου «ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσιν» (Ματθ. κδ', 35), ἐν «χαρᾷ πεπληρωμένῃ» (Α' Ἰωάν. α', 4) εὐαγγελιζόμεθα τὸν λόγον τῆς πίστεως, τῆς ἐλπίδος καὶ τῆς ἀγάπης, προσβλέποντες πρὸς τὴν «ἀνέσπερον καὶ ἀδιάδοχον καὶ ἀτελεύτητον ἡμέραν» (Μ. Βασιλείου, *Εἰς τὴν Ἐξαήμερον Β'*. PG 29, 52). Τὸ γεγονός ὅτι «τό

πολίτευμα ἡμῶν ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει» (Φιλιπ. γ', 20), δὲν ἀναιρεῖ, ἀλλ' ἐνδυναμώνει τὴν μαρτυρίαν ἡμῶν ἐν τῷ κόσμῳ.

Ἐν τούτῳ στοιχοῦμεν τῇ παραδόσει τῶν Ἀποστόλων καὶ Πατέρων ἡμῶν, οἵτινες εὐηγγελίζοντο τὸν Χριστὸν καὶ τὴν δι' αὐτοῦ σωστικὴν ἐμπειρίαν τῆς πίστεως τῆς Ἐκκλησίας, θεολογοῦντες «ἀλιευτικῶς», ἤγουν ἀποστολικῶς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ἐκάστης ἐποχῆς διὰ νὰ μεταδώσουν εἰς αὐτοὺς τὸ Εὐαγγέλιον τῆς ἐλευθερίας «ἧ Χριστὸς ἡμᾶς ἠλευθέρωσεν» (Γαλ. ε', 1). Ἡ Ἐκκλησία δὲν ζῆ διὰ τὸν ἑαυτὸν της. Προσφέρεται δι' ὀλόκληρον τὴν ἀνθρωπότητα, διὰ τὴν ἀνύψωσιν καὶ τὴν ἀνακαίνισιν τοῦ κόσμου εἰς καινοὺς οὐρανοὺς καὶ καινὴν γῆν (πρβλ. Ἀποκ. κα', 21). Ὅθεν δίδει τὴν εὐαγγελικὴν μαρτυρίαν καὶ διανέμει ἐν τῇ οἰκουμένῃ τὰ δῶρα τοῦ Θεοῦ: τὴν ἀγάπην Του, τὴν εἰρήνην, τὴν δικαιοσύνην, τὴν καταλλαγὴν, τὴν δύναμιν τῆς Ἀναστάσεως καὶ τὴν προσδοκίαν τῆς αἰωνιότητος.

I. Ἡ Ἐκκλησία: Σῶμα Χριστοῦ, εἰκὼν τῆς Ἁγίας Τριάδος

1. Ἡ μία, ἅγια, καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ Ἐκκλησία εἶναι *θεανθρωπίνῃ κοινωνία κατ' εἰκόνα τῆς Ἁγίας Τριάδος*, πρόγευσις καὶ βίωσις τῶν Ἐσχάτων ἐν τῇ θείᾳ Εὐχαριστίᾳ καὶ ἀποκάλυψις τῆς δόξης τῶν μελλόντων, καὶ ὡς διαρκῆς Πεντηκοστή, μία ἀσίγαστος προφητικὴ φωνὴ ἐν τῷ κόσμῳ, ἡ παρουσία καὶ μαρτυρία «τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἐληλυθυῖας ἐν δυνάμει» (Μάρκ. θ', 1). Ἡ Ἐκκλησία, ὡς σῶμα Χριστοῦ, «ἐπισυνάγει» (Ματθ. κγ', 37) ἐπ' Αὐτὸν, μεταμορφώνει καὶ ἐμποτίζει τὸν κόσμον μὲ «τὸ ὕδωρ, τὸ ἀλλόμενον εἰς ζωὴν αἰώνιον» (Ἰωάν. δ', 14).

2. Ἡ ἀποστολικὴ καὶ πατερικὴ παράδοσις, στοιχοῦσα τοῖς συστατικοῖς λόγοις τοῦ Κυρίου καὶ ἰδρυτοῦ τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὸν Μυστικὸν Δεῖπνον μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ διὰ τὸ μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας, προέβαλε τὸν χαρακτηρισμὸν τῆς Ἐκκλησίας ὡς «σώματος Χριστοῦ» (Ματθ. κστ', 26· Μάρκ. ιδ', 22· Λουκ. κβ', 19· Α' Κορ. ι', 16-17· ια', 23-29) καὶ τὸν συνέδεσε πάντοτε πρὸς τὸ μυστήριον τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου. Ὑπὸ τὸ πνεῦμα αὐτὸ, ἐτονίσθη πάντοτε ἡ ἄρρηκτος σχέσις τὸσον τοῦ ὄλου μυστηρίου τῆς ἐν Χριστῷ θείας Οἰκονομίας πρὸς τὸ μυστήριον τῆς Ἐκκλησίας, ὅσον καὶ τοῦ μυστηρίου τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὸ μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας, ἡ ὁποία βεβαιοῦται συνεχῶς εἰς τὴν μυστηριακὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας διὰ τῆς ἐνεργείας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, πιστὴ εἰς τὴν ὁμόφωνον ταύτην ἀποστολικὴν παράδοσιν καὶ μυστηριακὴν ἐμπειρίαν, ἀποτελεῖ τὴν αὐθεντικὴν συνέχειαν τῆς μιᾶς, ἁγίας, καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, ὡς αὕτη ὁμολογεῖται εἰς τὸ Σύμβολον τῆς πίστεως καὶ βεβαιοῦται διὰ τῆς διδασκαλίας τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας. Οὕτως, αἰσθάνεται μείζονα τὴν εὐθύνην αὐτῆς ὄχι μόνον διὰ τὴν αὐθεντικὴν βίωσιν τῆς ἐμπειρίας αὐτῆς ὑπὸ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἀξιόπιστον μαρτυρίαν τῆς ἀληθείας πρὸς πάντας τοὺς ἀνθρώπους.

3. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἐν τῇ ἐνότητι καὶ καθολικότητι αὐτῆς, εἶναι ἢ *Ἐκκλησία τῶν Συνόδων*, ἀπὸ τὴν Ἀποστολικὴν ἐν Ἱεροσολύμοις σύνοδον (Πράξ. ιε', 5-29) ἕως τῆς σήμερον. Ἡ Ἐκκλησία αὕτη καθ' αὐτὴν εἶναι Σύνοδος ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ συνεστημένη καὶ ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καθοδηγουμένη, συμφώνως πρὸς τὸ ἀποστολικὸν «ἔδοξε τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι καὶ ἡμῖν » (Πράξ. ιε', 28). Διὰ τῶν Οἰκουμενικῶν καὶ τῶν Τοπικῶν συνόδων, ἡ Ἐκκλησία εὐηγγελίσαστο καὶ εὐαγγελίζεται τὸ μυστήριον τῆς Ἁγίας Τριάδος, τὸ ὁποῖον

έφανερώθη διά τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Υἱοῦ καί Λόγου τοῦ Θεοῦ. Τό συνοδικόν ἔργον συνεχίζεται ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἀδιακόπως διά τῶν μεταγενεστέρων, καθολικοῦ κύρους, συνόδων – ὡς λ.χ. τῆς ἐπί Μεγάλου Φωτίου, Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, Μεγάλης συνόδου (879-880) καί τῶν ἐπί ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ συγκληθεισῶν Μεγάλων συνόδων (1341, 1351, 1368), διά τῶν ὁποίων ἐβεβαιώθη ἡ αὐτή ἀλήθεια τῆς πίστεως, ἐξαιρέτως δέ περί τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καί περί τῆς μεθέξεως τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὰς ἀκτίστους θείας ἐνεργείας. Προσέτι δέ καί διά τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἁγίων καί Μεγάλων συνόδων τῶν ἐτῶν 1484 διά τήν ἀποκήρυξιν τῆς ἐνωτικῆς συνόδου τῆς Φλωρεντίας (1438-1439), τῶν ἐτῶν 1638, 1642, 1672 καί 1691 διά τήν ἀποκήρυξιν προτεσταντικῶν δοξασίων, ὡς καί τοῦ ἔτους 1872 διά τήν καταδίκην τοῦ ἐθνοφυλετισμοῦ ὡς ἐκκλησιολογικῆς αἰρέσεως.

4. Δέν νοεῖται ἀγιότης τοῦ ἀνθρώπου ἐκτός τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, «ὅ ἐστιν ἡ Ἐκκλησία» (Ἐφεσ. α', 23). *Ἡ ἀγιότης πηγάζει ἀπό τόν μόνον Ἅγιον.* Εἶναι μετοχή τοῦ ἀνθρώπου εἰς τήν ἀγιότητα τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ «κοινωνίᾳ τῶν ἁγίων», ὡς διακηρύσσεται εἰς τήν ἐκφώνησιν τοῦ ἱερέως κατά τήν θείαν Λειτουργίαν: «Τά Ἅγια τοῖς ἁγίοις» καί εἰς τήν ἀπάντησιν τῶν πιστῶν «Εἶς Ἅγιος, εἶς Κύριος, Ἰησοῦς Χριστός, εἰς δόξαν Θεοῦ Πατρός, Ἀμήν». Ὑπό τό πνεῦμα αὐτό, ὁ ἅγιος Κύριλλος Ἀλεξανδρείας τονίζει ὅτι ὁ Χριστός, «ἅγιος πάλιν ὑπάρχων κατά φύσιν, ὡς Θεός, (...) ἀγιάζεται δι' ἡμᾶς ἐν ἁγίῳ Πνεύματι (...). Ἔδρα δέ τοῦτο (ὁ Χριστός) δι' ἡμᾶς, οὐ δι' ἑαυτόν, ἵνα ἐξ αὐτοῦ καί ἐν αὐτῷ δῆ, πρῶτῳ δεξαμένου τοῦ πράγματος (= ἁγιασμοῦ) τήν ἀρχήν, εἰς ἅπαν οὕτω τὸ γένος ἡ τοῦ ἀγιάζεσθαι λοιπὸν διαβαίνοι χάρις» (*Ἑπόμνημα εἰς τὸ κατά Ἰωάννην Εὐαγγέλιον, ΙΑ'.* PG 74, 548).

Συνεπῶς, κατά τόν ἅγιον Κύριλλον, ὁ Χριστός εἶναι τὸ «κοινόν πρόσωπον» ἡμῶν, διά τῆς ἀνακεφαλαιώσεως εἰς τήν ἰδικήν του ἀνθρωπότητα ὀλοκλήρου τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, «πάντες γάρ ἤμεν ἐν Χριστῷ, καί τὸ κοινόν τῆς ἀνθρωπότητος εἰς αὐτόν ἀναβιοῖ πρόσωπον» (*Ἑπόμνημα εἰς τὸ κατά Ἰωάννην Εὐαγγέλιον, ΙΑ'.* PG 73, 157-161), διὸ καί εἶναι ἡ μόνη πηγή τοῦ ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι ἁγιασμοῦ τοῦ ἀνθρώπου. Ὑπό τό πνεῦμα αὐτό, ἡ ἀγιότης εἶναι μετοχή τοῦ ἀνθρώπου τόσον εἰς τὸ μυστήριον τῆς Ἐκκλησίας, ὅσον καί εἰς τὰ ἱερά αὐτῆς μυστήρια, μέ ἐπίκεντρον τήν θείαν Εὐχαριστίαν, ἥτις ἐστὶ «θυσία ζῶσα, ἁγία, εὐάρεστος τῷ Θεῷ» (Ρωμ. ιβ', 1). «Τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπό τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ; Θλίψις ἢ στενοχωρία ἢ διωγμός ἢ λιμός ἢ γυμνότης ἢ κίνδυνος ἢ μάχαιρα; καθὼς γέγραπται ὅτι ἕνεκά σου θανατούμεθα ὄλην τήν ἡμέραν· ἐλογίσθημεν ὡς πρόβατα σφαγῆς. Ἄλλ' ἐν τούτοις πᾶσιν ὑπερνικῶμεν διὰ τοῦ ἀγαπήσαντος ἡμᾶς» (Ρωμ. η', 35-37). Οἱ ἅγιοι ἐνσαρκῶνουν τήν ἐσχατολογικὴν ταυτότητα τῆς Ἐκκλησίας ὡς ἀέναον δοξολογίαν ἐνώπιον τοῦ ἐπιγείου καί τοῦ ἐπουρανίου θρόνου «τοῦ Βασιλέως τῆς δόξης» (Ψαλμ. κγ', 7), εἰκονίζοντες τήν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ.

5. Ἡ Ὁρθόδοξος Καθολικὴ Ἐκκλησία ἀποτελεῖται ἐκ δεκατεσσάρων κατὰ τόπους Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν, πανορθοδόξως ἀνεγνωρισμένων. Ἡ ἀρχὴ τῆς αὐτοκεφαλίας δέν εἶναι δυνατόν νὰ λειτουργῇ εἰς βᾶρος τῆς ἀρχῆς τῆς καθολικότητος καί τῆς ἐνότητος τῆς Ἐκκλησίας. Θεωροῦμεν λοιπὸν ὅτι ἡ *δημιουργία τῶν Ἐπισκοπικῶν Συνελεύσεων ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Διασπορᾷ*, ἀπαρτιζομένων ἐκ πάντων τῶν ἐν ἐκάστη ἐκ τῶν ὀρισθεισῶν περιοχῶν ὡς κανονικῶν ἀναγνωριζομένων ἐπισκόπων, οἵτινες ἐξακολουθοῦν νὰ ὑπάγονται εἰς τὰς κανονικὰς δικαιοδοσίας, εἰς ἃς ὑπάγονται σήμερον, ἀποτελεῖ ἐν θετικῶν βῆμα πρὸς τήν κατεύθυνσιν τῆς κανονικῆς ὀργανώσεως αὐτῶν, ἡ δέ συνεπὴς λειτουργία αὐτῶν ἐγγυᾶται τὸν σεβασμὸν τῆς ἐκκλησιολογικῆς ἀρχῆς τῆς συνοδικότητος.

II. Ἡ ἀποστολή τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῷ κόσμῳ

6. Τό ἀποστολικόν ἔργον καί ἡ ἐξαγγελία τοῦ Εὐαγγελίου, γνωστή ὡς *ἱεραποστολή*, ἀνήκουν εἰς τόν πυρῆνα τῆς ταυτότητος τῆς Ἐκκλησίας, ὡς διαφύλαξις καί τήρησις τῆς ἐντολῆς τοῦ Κυρίου «Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη» (Ματθ. κη', 19). Εἶναι ἡ πνοή ζωῆς, τήν ὁποίαν ἐμφυσᾷ ἡ Ἐκκλησία εἰς τήν κοινωνίαν τῶν ἀνθρώπων καί ἐκκλησιοποιεῖ τόν κόσμον διὰ τῶν ἐκασταχοῦ νεοπαγῶν τοπικῶν Ἐκκλησιῶν. Ὑπό τό πνεῦμα αὐτό, οἱ ὀρθόδοξοι πιστοί εἶναι καί ὀφείλουν νά εἶναι ἀπόστολοι τοῦ Χριστοῦ ἐν τῷ κόσμῳ. Ἡ ἀποστολή αὐτή πρέπει νά ἐκπληροῦται ὄχι ἐπιθετικῶς, ἀλλ' ἐλευθέρως, ἐν ἀγάπῃ καί ἐν σεβασμῷ πρὸς τήν πολιτιστικὴν ταυτότητα ἀτόμων καί λαῶν. Εἰς τήν προσπάθειαν αὐτήν ὀφείλουν νά συμμετέχουν πᾶσαι αἱ Ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι μέ τόν δέοντα σεβασμόν εἰς τήν κανονικὴν τάξιν. Ἡ μετοχή εἰς τήν θεῖαν Εὐχαριστίαν εἶναι πηγὴ ἀποστολικοῦ ζήλου πρὸς εὐαγγελισμόν τοῦ κόσμου. Μετέχοντες τῆς θείας Εὐχαριστίας καί προσευχόμενοι ἐν τῇ ἱερᾷ Συνάξει ὑπὲρ τῆς Οἰκουμένης, καλούμεθα νά συνεχίσωμεν τήν «λειτουργίαν μετὰ τήν Λειτουργίαν» καί νά δίδωμεν τήν μαρτυρίαν περὶ τῆς ἀληθείας τῆς πίστεως ἡμῶν ἐνώπιον Θεοῦ καί ἀνθρώπων, μοιραζόμενοι τὰς δωρεὰς τοῦ Θεοῦ μεθ' ὀλοκλήρου τῆς ἀνθρωπότητος, ὑπήκοοι πρὸς τήν σαφεῆ ἐντολήν τοῦ Κυρίου πρὸ τῆς Ἀναλήψεώς Του: «καί ἔσεσθέ μοι μάρτυρες ἐν τε Ἱερουσαλὴμ καί ἐν πάσῃ τῇ Ἰουδαίᾳ καί Σαμαρείᾳ καί ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς» (Πράξ. α', 8). Τὰ λόγια πρὸ τῆς θείας κοινωνίας «μελιζέται καί διαμερίζεται ὁ Ἄμνος τοῦ Θεοῦ, ὁ μελιζόμενος καί μὴ διαιρούμενος, ὁ πάντοτε ἐσθιόμενος καί μηδέποτε δαπανώμενος», ὑποδεικνύουν ὅτι ὁ Χριστός ὡς «ὁ Ἄμνος τοῦ Θεοῦ» (Ἰωάν. α', 29) καί ὡς «Ἄρτος Ζωῆς» (Ἰωάν. στ', 48) προσφέρεται εἰς ἡμᾶς ὡς ἡ αἰωνία Ἀγάπη, ἐνῶντων ἡμᾶς μέ τόν Θεόν καί πρὸς ἀλλήλους. Μᾶς διδάσκει νά διανέμωμεν τὰ δῶρα τοῦ Θεοῦ καί νά προσφέρωμεν τόν ἑαυτὸν μας πρὸς πάντας μέ χριστοειδῆ τρόπον.

Ἡ ζωὴ τῶν χριστιανῶν εἶναι ἀψευδὴς μαρτυρία τῆς ἐν Χριστῷ ἀνακαινίσεως τῶν πάντων – «εἴ τις ἐν Χριστῷ, καινὴ κτίσις· τὰ ἀρχαῖα παρῆλθεν, ἰδοὺ γέγονε καινὰ τὰ πάντα» (Β' Κορ. ε', 17) καί κλήσις πρὸς πάντας τοὺς ἀνθρώπους προσωπικῆς μετοχῆς ἐν ἐλευθερίᾳ εἰς τήν αἰώνιον ζωὴν, εἰς τήν χάριν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καί εἰς τήν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ καί Πατρὸς, διὰ νά βιώσουν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τήν κοινωνίαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. «Βουλομένων γὰρ οὐ τυραννουμένων τὸ τῆς σωτηρίας μυστήριον» (Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, *Εἰς τήν προσευχὴν τοῦ Πάτερ ἡμῶν*. PG 90, 880). Ὁ ἐπανευαγγελισμὸς τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ εἰς τὰς συγχρόνους ἐκκοσμικευμένας κοινωνίας, ὡς ἐπίσης καί ὁ εὐαγγελισμὸς ὄσων εἰσέτι δὲν ἐγνώρισαν τόν Χριστόν, ἀποτελοῦν ἀδιάλειπτον χρέος τῆς Ἐκκλησίας.

III. Ἡ Οἰκογένεια - εἰκὼν τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ πρὸς τήν Ἐκκλησίαν

7. Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία θεωρεῖ τήν ἀκατάλυτον ἀγαπητικὴν ἔνωσιν ἀνδρὸς καί γυναικὸς «*μυστήριον μέγα...* εἰς Χριστόν καί εἰς τήν Ἐκκλησίαν», (Ἐφεσ. ε', 32) καί τήν προκύπτουσαν ἐξ αὐτοῦ οἰκογένειαν, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τήν μόνην ἐγγύησιν τῆς γεννήσεως καί τῆς ἀνατροφῆς τῶν τέκνων, συμφῶνως πρὸς τὸ σχέδιον τῆς θείας Οἰκονομίας, «*Ἐκκλησίαν μικράν*» (Ἰωάννου Χρυσοστόμου, *Ἐπίτομον εἰς τὴν πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολήν*, Κ'. PG 62, 143), παρέχουσα εἰς αὐτήν τήν κατάλληλον ποιμαντικὴν στήριξιν. Ἡ σύγχρονος κρίσις τοῦ γάμου καί τῆς οἰκογενείας εἶναι ἀπότοκος τῆς κρίσεως τῆς ἐλευθερίας ὡς εὐθύνης, τῆς συρρικνώσεως αὐτῆς εἰς εὐδαιμονιστικὴν

αυτοπραγμάτωσιν, τῆς ταυτίσεώς της μέ ἀτομικήν ἀυτάρεσκεϊαν, ἀυτάρκειαν καί ἀυτονομίαν, καί τῆς ἀπωλείας τοῦ μυστηριακοῦ χαρακτηῆρος τῆς ἐνώσεως ἀνδρός καί γυναικός, ὡς καί τῆς λήθης τοῦ θυσιαστικοῦ ἤθους τῆς ἀγάπης. Ἡ σύγχρονος ἐκκοσμικευμένη κοινωνία προσεγγίζει τόν γάμον μέ ἀμιγῶς κοινωνιολογικά καί πραγματιστικά κριτήρια, θεωροῦσα αὐτόν ὡς μίαν ἀπλῆν μορφήν σχέσεως, μεταξύ ὄλων τῶν ἄλλων, αἱ ὁποῖαι δικαιοῦνται ἐξ ἴσου θεσμικῆς κατοχυρώσεως.

Ὁ γάμος εἶναι ἐκκλησιογραφές ἐργαστήριον ζωῆς ἐν ἀγάπῃ καί ἀνυπέρβλητος δωρεά τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ. Ἡ «ὑψηλή χεῖρ» τοῦ «συνδέτου» Θεοῦ «ἀοράτως πάρεστι, τοὺς συναπτομένους ἀρμόζουσα» μετὰ τοῦ Χριστοῦ καί μετ' ἀλλήλων. Οἱ στέφανοι, οἱ ὁποῖοι τοποθετοῦνται ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ νυμφίου καί τῆς νύμφης κατὰ τὴν τέλεσιν τοῦ μυστηρίου, παραπέμπουν εἰς τὴν διάστασιν τῆς θυσίας καί τῆς πλήρους ἀφιερώσεως εἰς τὸν Θεόν καί εἰς ἀλλήλους, ἀναφέρονται δὲ ἐπίσης καί εἰς τὴν ζωὴν τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ, ἀποκαλύπτοντες τὴν ἐσχατολογικὴν ἀναφορὰν τοῦ μυστηρίου τῆς ἀγάπης.

8. *Ἡ Ἁγία καὶ Μεγάλη Σύνοδος ἀπευθύνεται μετ' ἰδιαιτέρας ἀγάπης καὶ στοργῆς πρὸς τὰ παιδία καὶ ὄλους τοὺς νέους.* Μέσα εἰς τὸν κυκεῶνα τῶν ἀλληλοαναιρουμένων ὀρισμῶν τῆς ταυτότητος τῆς παιδικῆς ἡλικίας, ἡ ἀγιωτάτη ἡμῶν Ἐκκλησία προβάλλει τὰ Κυριακὰ λόγια, «ἐὰν μὴ στραφῆτε καὶ γέννησθε ὡς τὰ παιδία, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν Βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν» (Ματθ. ιη', 3) καί τὸ «ὅς ἂν μὴ δέξηται τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ὡς παιδίον οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν» (Λουκ. ιη', 17), ὡς καί ὅσα ἀναφέρει ὁ Σωτὴρ ἡμῶν δι' ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι «κωλύουν» (Λουκ. ιη', 16) τὰ παιδία νὰ Τὸν πλησιάσουν καί δι' ὅσους τὰ «σκανδαλίζουν» (Ματθ. ιη', 6).

Ἡ Ἐκκλησία προσφέρει εἰς τοὺς νέους ὄχι ἀπλῶς «βοήθειαν», ἀλλὰ τὴν «ἀλήθειαν» τῆς θεανθρωπίνης καινῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς. Οἱ ὀρθόδοξοι νέοι ὀφείλουν νὰ συνειδητοποιήσουν ὅτι εἶναι φορεῖς τῆς μακραιωνος καί εὐλογημένης παραδόσεως τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ταυτοχρόνως δὲ καί οἱ συνεχισταὶ αὐτῆς, οἱ ὁποῖοι θὰ διαφυλάσσουν θαρραλέως καί θὰ καλλιεργοῦν μέ δυναμισμὸν τὰς αἰωνίους ἀξίας τῆς Ὁρθοδοξίας διὰ νὰ διδῶν τὴν ζεῖδωρον χριστιανικὴν μαρτυρίαν. Ἐξ αὐτῶν θὰ ἀναδειχθοῦν οἱ μελλοντικοὶ διάκονοι τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. Οἱ νέοι, λοιπὸν, εἶναι ὄχι ἀπλῶς τὸ «μέλλον» τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καί ἡ ἐνεργὸς ἔκφρασις τῆς φιλοθέου καί φιλανθρώπου ζωῆς αὐτῆς ἐν τῷ παρόντι.

IV. Ἡ κατὰ Χριστὸν παιδεία

9. Εἰς τὴν ἐποχὴν μας, παρατηροῦνται εἰς τὸν χῶρον τῆς ἀγωγῆς καί τῆς παιδείας νέαι τάσεις ἀναφορικῶς πρὸς τὸ περιεχόμενον καί τοὺς σκοποὺς τῆς παιδείας, ὅπως καί ὡς πρὸς τὸ θέμα τῆς θεωρήσεως τῆς παιδικῆς ἡλικίας, τοῦ ρόλου τόσο τοῦ διδασκάλου καί τοῦ μαθητοῦ, ὅσον καί τοῦ συγχρόνου σχολείου. Ἐφ' ὅσον ἡ *παιδεία ἀναφέρεται ὄχι ἀπλῶς εἰς ὅ,τι εἶναι, ἀλλ' εἰς αὐτὸ τὸ ὁποῖον ὀφείλει νὰ εἶναι ὁ ἄνθρωπος* καί εἰς τὸ περιεχόμενον τῆς εὐθύνης του, εἶναι αὐτονόητον ὅτι ἡ εἰκὼν, τὴν ὁποῖαν ἔχομεν διὰ τὸν ἄνθρωπον καί διὰ τὸ νόημα τῆς υπάρξεώς του, καθορίζει τὴν ἄποψίν μας καί διὰ τὴν παιδείαν του. Τὸ κυρίαρχον σήμερον ἐκκοσμικευμένον ἀτομοκεντρικὸν ἐκπαιδευτικὸν σύστημα, τὸ ὁποῖον ταλανίζει τὴν νέαν γενεάν, προβληματίζει καί τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν.

Εἰς τὸ κέντρον τῆς ποιμαντικῆς μερίμνης τῆς Ἐκκλησίας εὐρίσκεται μία παιδεία, ἡ ὁποία ἀποβλέπει ὄχι μόνον εἰς τὴν νοητικὴν καλλιέργειαν, ἀλλὰ καί εἰς τὴν οἰκοδομὴν καί τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ συνόλου ἀνθρώπου ὡς ψυχοσωματικῆς καί πνευματικῆς ὀντότητος, συμφώνως πρὸς τὴν τρίπτυχον ἀρχὴν Θεός,

ἄνθρωπος, κόσμος. Εἰς τὸν κατηχητικὸν αὐτῆς λόγον, ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία καλεῖ φιλοστόργως τὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ, ἰδίᾳ δὲ τοὺς νέους, εἰς ἐνσυνειδητὸν καὶ ἐνεργὸν συμμετοχὴν εἰς τὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας, καλλιεργοῦσα εἰς αὐτοὺς τὸν «ἄριστον πόθον» τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς. Οὕτω, τὸ χριστεπώνυμον πλήρωμα εὐρίσκει ἐν τῇ θεανθρωπίνῃ κοινωνίᾳ τῆς Ἐκκλησίας ὑπαρξιακὸν στήριγμα καὶ βιώνει ἐν αὐτῇ τὴν ἀναστάσιμον προοπτικὴν τῆς κατὰ χάριν θεώσεως.

V. Ἡ Ἐκκλησία ἐνώπιον τῶν συγχρόνων προκλήσεων

10. Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ εὐρίσκεται σήμερον ἀντιμέτωπος ἀκραίων ἢ καὶ προκλητικῶν ἐκφράσεων τῆς ἰδεολογίας τῆς ἐκκοσμικεύσεως, ἐνδιαθέτων εἰς τὰς πολιτικάς, πολιτισμικάς καὶ κοινωνικάς ἐξελίξεις. Βασικὸν στοιχεῖον τῆς ἰδεολογίας τῆς ἐκκοσμικεύσεως ὑπῆρξε πάντοτε καὶ παραμένει μέχρι σήμερον ἡ πλήρης αὐτονόμησις τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸν Χριστὸν καὶ ἀπὸ τὴν πνευματικὴν ἐπιρροὴν τῆς Ἐκκλησίας, διὰ τῆς αὐθαιρέτου μάλιστα ταυτίσεως τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὸν συντηρητισμὸν, ὡς ἐπίσης καὶ διὰ τοῦ ἀνιστορήτου χαρακτηρισμοῦ αὐτῆς ὡς δῆθεν ἐμποδίου εἰς πᾶσαν πρόοδον καὶ ἐξέλιξιν. Εἰς τὰς ἐκκοσμικευμένας συγχρόνους κοινωνίας ὁ ἄνθρωπος, ἀποκεκομμένος ἀπὸ τὸν Θεὸν, ταυτίζει τὴν ἐλευθερίαν του καὶ τὸ νόημα τῆς ζωῆς του μὲ ἀπόλυτον αὐτονομίαν καὶ μὲ ἀποδέσμευσιν ἀπὸ τὸν αἰώνιον προορισμὸν του, μὲ ἀποτέλεσμα σειρὰν παρανοήσεων καὶ σκοπίμων παρερμηνειῶν τῆς χριστιανικῆς παραδόσεως. Οὕτως, ἡ ἄνωθεν χορηγήσις τῆς ἐν Χριστῷ ἐλευθερίας καὶ ἡ πρόοδος εἰς τὸ «μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ» (Ἐφεσ. δ', 13) θεωρεῖται ὅτι ἀντιστρατεύεται τὰς αὐτοσωτηρικές τάσεις τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ θυσιαστικὴ ἀγάπη ἀξιολογεῖται ὡς ἀσύμβατος μὲ τὸν ἀτομοκεντρισμὸν, ἐνῶ ὁ ἀσκητικὸς χαρακτήρ τοῦ χριστιανικοῦ ἠθους κρίνεται ὡς ἀφόρητος πρόκλησις διὰ τὸν εὐδαιμονισμὸν τοῦ ἀτόμου.

Ἡ ταύτισις τῆς Ἐκκλησίας μὲ συντηρητισμὸν, ἀσυμβίβαστον πρὸς τὴν πρόοδον τοῦ πολιτισμοῦ, εἶναι αὐθαίρετος καὶ καταχρηστικὴ, ἐφ' ὅσον ἡ συνειδησις τῆς ταυτότητος τῶν χριστιανικῶν λαῶν φέρει ἀνεξίτηλον τὴν σφραγίδα τῆς διαχρονικῆς συμβολῆς τῆς Ἐκκλησίας ὅχι μόνον εἰς τὴν πολιτιστικὴν κληρονομίαν αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ὑγιᾶ ἀνάπτυξιν τοῦ θύραθεν πολιτισμοῦ γενικώτερον, ἀφοῦ ὁ Θεὸς ἔθεσε τὸν ἄνθρωπον οἰκονόμον τῆς θείας δημιουργίας καὶ συνεργὸν Αὐτοῦ ἐν τῷ κόσμῳ. *Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, ἐναντι τοῦ συγχρόνου «ἄνθρωποθεοῦ», προβάλλει τὸν «Θεάνθρωπον» ὡς ἔσχατον μέτρον τῶν πάντων:* «Οὐκ ἄνθρωπον ἀποθεωθέντα λέγομεν, ἀλλὰ Θεὸν ἐνανθρωπήσαντα» (Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ, *Ἐκδοσις ἀκριβῆς τῆς ὀρθοδόξου πίστεως*, Γ', 2. PG 94, 988). Ἀναδεικνύει δὲ τὴν σωτηριώδη ἀλήθειαν τοῦ Θεανθρώπου καὶ τὸ Σῶμά Του, τὴν Ἐκκλησίαν, ὡς τόπον καὶ τρόπον τῆς ἐν ἐλευθερίᾳ ζωῆς, ὡς «ἀληθεύειν ἐν ἀγάπῃ» (πρβλ. Ἐφεσ. δ', 15) καὶ ὡς μετοχὴν, ἥδη ἐπὶ τῆς γῆς, εἰς τὴν ζωὴν τοῦ ἀναστάντος Χριστοῦ. Ὁ θεανθρώπινος, «οὐκ ἐκ τοῦ κόσμου» (Ἰωάν. ιη', 36) χαρακτήρ τῆς Ἐκκλησίας, ὁ ὁποῖος τρέφει καὶ κατευθύνει τὴν «ἐν τῷ κόσμῳ» παρουσίαν καὶ μαρτυρίαν αὐτῆς, εἶναι ἀσυμβίβαστος μὲ κάθε μορφήν συσχηματισμοῦ τῆς Ἐκκλησίας μὲ τὸν κόσμον (πρβλ. Ρωμ. ιβ', 2).

11. Διὰ τῆς συγχρόνου ἀναπτύξεως τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῆς τεχνολογίας, ἡ ζωὴ μας ἀλλάζει ριζικῶς. Καὶ ὅ,τι ἐπιφέρει ἀλλαγὴν εἰς τὸν τρόπον ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου, ἀπαιτεῖ ἀπὸ μέρους του διάκρισιν, ἐφ' ὅσον, ἐκτός τῶν σημαντικῶν εὐεργεσιῶν, ὅπως λ.χ. ἡ διευκόλυνσις τῆς καθημερινότητος, ἡ ἐπιτυχὴς ἀντιμετώπισις σοβαρῶν ἀσθενειῶν καὶ ἡ ἔρευνα τοῦ διαστήματος, εἴμεθα ἐπίσης ἀντιμέτωποι καὶ μὲ τὰς ἀρνητικὰς ἐπιπτώσεις τῆς ἐπιστημονικῆς προόδου. Ὑπάρχει ὁ κίνδυνος χειραγωγήσεως τῆς ἀνθρωπίνης ἐλευθερίας, χρήσεως τοῦ

άνθρώπου ως άπλοϋ μέσου, σταδιακής άπωλείας πολυτίμων παραδόσεων, άπειλης ή καί καταστροφής τοϋ φυσικοϋ περιβάλλοντος.

Ή έπιστήμη, άπό τήν ίδιαν τήν φύσιν της, δέν διαθέτει δυστυχώς τά άναγκαία μέσα διά τήν πρόληψιν καί τήν θεραπείαν πολλών έκ τών προβλημάτων, τά όποια προκαλεί άμέσως ή έμμέσως. *Ή έπιστημονική γνώσις δέν κινητοποιεί τήν ήθικήν βούλησιν τοϋ άνθρώπου*, ό όποιος, καίτοι γνωρίζει τούς κινδύνους, συνεχίζει νά δρᾷ ως εάν δέν έγνώριζεν. Ή άπάντησις εις τά σοβαρά ύπαρξιακά καί ήθικά προβλήματα τοϋ άνθρώπου καί εις τό αίώνιον νόημα τής ζωής αϋτοϋ καί τοϋ κόσμου, δέν εΐναι δυνατόν νά δοθῆ χωρίς μίαν πνευματικήν προσέγγισιν.

12. Διάχυτος εΐναι εις τήν έποχήν μας ό ένθουσιασμός διά τάς έντυπωσιακάς έξελίξεις εις τόν χῶρον τής Βιολογίας, τής Γενετικής καί τής Νευροφυσιολογίας τοϋ έγκεφάλου. Πρόκειται δι' έπιστημονικάς κατακτήσεις, τό εύρος τών έφαρμογών τών όποίων ένδέχεται νά προκαλέσῃ σοβαρώτατα άνθρωπολογικά καί ήθικά διλήμματα. *Ή άνεξέλεγκτος χρήσις τής Βιοτεχνολογίας εις τήν άρχήν, τήν διάρκειαν καί τό τέλος τής ζωής, θέτει εις κίνδυνον τήν αύθεντικήν πληρότητα αϋτῆς*. Ο άνθρωπος πειραματίζεται έντονώτερον μέ τήν ίδιαν του φύσιν κατά άκράϊον καί έπικίνδυνον τρόπον. Κινδυνεύει νά μετατραπῆ εις μίαν βιολογικήν μηχανήν, εις μίαν άπρόσωπον κοινωνικήν μονάδα ή εις μίαν συσκευήν έλεγχομένης σκέψεως.

Ή Όρθόδοξος Έκκλησία δέν εΐναι δυνατόν νά παραμείνη εις τό περιθώριον τής συζητήσεως τόσον σπουδαίων άνθρωπολογικών, ήθικών καί ύπαρξιακών ζητημάτων. Στηρίζεται εις θεοδίδακτα κριτήρια, άναδεικνύουσα τήν έπικαιρότητα τής όρθοδόξου άνθρωπολογίας άπέναντι εις τήν σύγχρονον άνατροπήν τών άξιών. Ή Έκκλησία ήμῶν δύναται καί όφείλει νά έκφράσῃ έν τῷ κόσμῳ τήν προφητικήν αϋτῆς συνείδησιν έν Ίησοϋ Χριστῷ, ό όποιος έν τῇ Ένανθρωπήσει προσέλαβεν όλον τόν άνθρωπον καί εΐναι τό άπόλυτον πρότυπον τής ανακαινίσεως τοϋ άνθρωπίνου γένους. Προβάλλει τήν ιερότητα τής ζωής καί τόν χαρακτήρα τοϋ άνθρώπου ως προσώπου έξ αϋτῆς ταϋτης τής άρχῆς τής συλλήψεως. Τό δικαίωμα εις τήν γέννησιν εΐναι τό πρῶτον μεταξύ τών άνθρωπίνων δικαιωμάτων. Ή Έκκλησία ως θεανθρωπίνη κοινωνία, εις τήν όποίαν έκαστος άνθρωπος άποτελεΐ μοναδικήν όντότητα, προωρισμένην εις προσωπικήν κοινωνίαν μετά τοϋ Θεοϋ, άντιστέκεται εις πᾶσαν προσπάθειαν άντικειμενοποιήσεως τοϋ άνθρώπου, μετατροπῆς του εις μετρήσιμον μέγεθος. Οϋδέν έπιστημονικόν έπίτευγμα έπιτρέπεται νά θίγῃ τήν άξιοπρέπειαν τοϋ άνθρώπου καί τόν θείον προορισμόν αϋτοϋ. Ο άνθρωπος δέν προσδιορίζεται μόνον άπό τά γονίδιά του.

Έπί τής βάσεως αϋτῆς θεμελιούται ή *Βιοηθική* έξ έπόψεως όρθοδόξου. Εις μίαν έποχήν άλληλοσυγκρουομένων είκόνων περί τοϋ άνθρώπου, ή όρθόδοξος Βιοηθική προβάλλει, άπέναντι εις θύραθεν αϋτονόμους καί συρρικνωτικάς άνθρωπολογικάς θεωρήσεις, τήν κατ' εικόνα καί καθ' όμοίωσιν Θεοϋ δημιουργίαν τοϋ άνθρώπου καί τόν αίώνιον προορισμόν αϋτοϋ. Συμβάλλει οϋτως εις τόν έμπλουτισμόν τής φιλοσοφικής καί έπιστημονικής συζητήσεως τών βιοηθικών θεμάτων διά τής βιβλικῆς άνθρωπολογίας καί τής πνευματικῆς έμπειρίας τής Όρθοδοξίας.

13. Εις μίαν παγκόσμιον κοινωνίαν, προσανατολισμένην εις τό «έχειν» καί τόν άτομοκεντρισμόν, ή Όρθόδοξος Καθολική Έκκλησία προβάλλει τήν αλήθειαν τής έν Χριστῷ καί τής κατά Χριστόν ζωής, τήν έλευθέρως σαρκουμένην εις τήν καθημερινήν ζωήν έκάστου άνθρώπου διά τών έργων αϋτοϋ «έως έσπέρας» (Ψαλμ. ργ', 23), διά τών όποίων οϋτος καθίσταται συνεργός τοϋ αίώνιου Πατρός – «*Θεοϋ έσμεν συνεργοί*» (Α' Κορ. γ', 9) – καί τοϋ Υιοϋ Αϋτοϋ, «ό Πατήρ μου έως ἄρτι εργάζεται καγῶ εργάζομαι» (Ίωάν. ε', 17). Ή χάρις τοϋ

Θεοῦ ἀγιάζει διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος τὰ ἔργα τῶν χειρῶν τοῦ συνεργούντος τῷ Θεῷ ἀνθρώπου, ἀναδεικνύοντας τὴν ἐν αὐτοῖς κατάφασιν τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας. Ἐντὸς αὐτοῦ τοῦ πλαισίου τοποθετεῖται καὶ ἡ χριστιανικὴ ἄσκησις, διαφέρουσα ριζικῶς ἀπὸ κάθε δυϊστικὸν ἀσκητισμὸν, ὁ ὁποῖος ἀποκόπτει τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὴν ζωὴν καὶ ἀπὸ τὸν συνάνθρωπον. *Ἡ χριστιανικὴ ἄσκησις καὶ ἡ ἐγκράτεια*, αἱ ὁποῖαι συνδέουν τὸν ἄνθρωπον μὲ τὴν μυστηριακὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας, δὲν ἀφοροῦν μόνον εἰς τὸν μοναχικὸν βίον, ἀλλὰ εἶναι χαρακτηριστικὸν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς εἰς ὅλας τὰς ἐκφάνσεις αὐτῆς, ἀπὴ μαρτυρία τῆς παρουσίας τοῦ ἐσχατολογικοῦ πνεύματος εἰς τὴν εὐλογημένην βιοτὴν τῶν πιστῶν.

14. *Αἱ ρίζαι τῆς οἰκολογικῆς κρίσεως εἶναι πνευματικαὶ καὶ ἠθικαί*, ἐνδιάθετοι εἰς τὴν καρδίαν ἐκάστου ἀνθρώπου. Αὐτὴ ἡ κρίσις ἐπιδεινοῦται κατὰ τοὺς τελευταίους αἰῶνας ἐξ αἰτίας τῶν ποικίλων διχασμῶν προκαλουμένων ἀπὸ ἀνθρώπινα πάθη, ὅπως ἡ πλεονεξία, ἡ ἀπληστία, ὁ ἐγωισμὸς, ἡ ἀρπακτικὴ διάθεσις καὶ ἀπὸ τὰς ἐπιπτώσεις αὐτῶν ἐπὶ τοῦ πλανήτου, ὡς ἡ κλιματικὴ ἀλλαγὴ, ἡ ὁποία πλέον ἀπειλεῖ εἰς μεγάλον βαθμὸν τὸ φυσικὸν περιβάλλον, τὸν κοινὸν ἡμῶν «οἶκον». Ἡ ρῆξις τῆς σχέσεως ἀνθρώπου καὶ κτίσεως εἶναι διαστρέβλωσις τῆς αὐθεντικῆς χρήσεως τῆς δημιουργίας τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἀντιμετώπισις τοῦ οἰκολογικοῦ προβλήματος ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀρχῶν τῆς χριστιανικῆς παραδόσεως ἀπαιτεῖ ὄχι μόνον μετάνοιαν διὰ τὴν ἁμαρτίαν τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν φυσικῶν πόρων τοῦ πλανήτου, ἤτοι ριζικὴν ἀλλαγὴν νοοτροπίας καὶ συμπεριφορᾶς, ἀλλὰ καὶ ἀσκητισμὸν, ὡς ἀντίδοτον εἰς τὸν καταναλωτισμὸν, εἰς τὴν θεοποίησιν τῶν ἀναγκῶν καὶ εἰς τὴν κτητικὴν στάσιν. Προϋποθέτει ἐπίσης καὶ τὴν μεγίστην εὐθύνην ἡμῶν νὰ παραδώσωμεν εἰς τὰς ἐπερχομένας γενεὰς βιώσιμον φυσικὸν περιβάλλον καὶ τὴν χρῆσιν αὐτοῦ κατὰ θεῖαν βούλησιν καὶ εὐλογίαν. Εἰς τὰ μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας καταφάσκει ἡ δημιουργία καὶ ὁ ἄνθρωπος ἐνδυναμώνεται διὰ νὰ λειτουργῇ ὡς οἰκονόμος, φύλαξ καὶ «ἱερεὺς» αὐτῆς, προσάγων ταύτην δοξολογικῶς τῷ Δημιουργῷ – «Τὰ Σὰ ἐκ τῶν Σῶν, Σοὶ προσφέρομεν κατὰ πάντα καὶ διὰ πάντα» – καὶ καλλιεργῶν εὐχαριστιακὴν σχέσιν μὲ τὴν κτίσιν. Ἡ ὀρθόδοξος αὐτὴ εὐαγγελικὴ καὶ πατερικὴ προσέγγισις στρέφει ἐπίσης τὴν προσοχὴν μας εἰς τὰς κοινωνικὰς διαστάσεις καὶ τὰς τραγικὰς ἐπιπτώσεις τῆς καταστροφῆς τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος.

VI. Ἡ Ἐκκλησία ἐνώπιον τῆς παγκοσμιοποιήσεως, ἀκραιῶν φαινομένων βίας καὶ τῆς μεταναστεύσεως

15. Ἡ σύγχρονος *ἰδεολογία τῆς παγκοσμιοποιήσεως*, ἡ ὁποία ἐπιβάλλεται ἀθροῦβως καὶ ἐξαπλοῦται ραγδαίως, προκαλεῖ ἤδη ἰσχυροὺς κλυδωνισμοὺς εἰς τὴν οἰκονομίαν καὶ τὴν κοινωνίαν εἰς παγκόσμιον κλίμακα. Ἡ ἐπιβολὴ τῆς ἔχει δημιουργήσει νέας μορφὰς συστηματικῆς ἐκμεταλλεύσεως καὶ κοινωνικῆς ἀδικίας, ἔχει σχεδιάσει τὴν σταδιακὴν ἐξουδετέρωσιν τῶν ἐμποδίων τῶν ἀντιτιθεμένων ἐθνικῶν, θρησκευτικῶν, ἰδεολογικῶν ἢ ἄλλων παραδόσεων καὶ ἔχει ἤδη ὁδηγήσει εἰς τὴν ἀποδυνάμωσιν ἢ καὶ εἰς τὴν τελικὴν ἀποδόμησιν τῶν κοινωνικῶν κατακτήσεων, ὑπὸ τὸ πρόσχημα μάλιστα τῆς δῆθεν ἀναγκαίας ἀνασυγκροτήσεως τῆς παγκοσμίου οἰκονομίας, διευρύνουσα οὕτω τὸ χάσμα μεταξὺ πλουσίων καὶ πτωχῶν, δυναμιτίζουσα τὴν κοινωνικὴν συνοχὴν τῶν λαῶν καὶ ἀναρριπίζουσα νέας ἐστίας παγκοσμίων ἐντάσεων. Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, ἐναντι τῆς ἰσοπεδωτικῆς καὶ ἀπροσώπου ὁμογενοποιήσεως, τὴν ὁποίαν προωθεῖ ἡ παγκοσμιοποίησις, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀκροτήτων τοῦ ἐθνοφυλετισμοῦ, εἰσηγεῖται τὴν προστασίαν τῆς ταυτότητος τῶν λαῶν καὶ τὴν ἐνίσχυσιν τῆς ἐντοπιότητος. Ὡς ἐναλλακτικὸν ὑπόδειγμα διὰ τὴν

ένότητα τῆς ἀνθρωπότητος προβάλλει τὴν ἀρθρωτὴν ὀργάνωσιν τῆς Ἐκκλησίας, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἰσοτιμίας τῶν κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν. Ἡ Ἐκκλησία ἀντιτίθεται εἰς τὴν προκλητικὴν ἀπειλὴν διὰ τὸν σύγχρονον ἄνθρωπον καὶ τὰς πολιτιστικὰς παραδόσεις τῶν λαῶν, τὴν ὁποῖαν ἐμπερικλείει ἢ παγκοσμιοποιήσας καὶ ἢ ἀρχὴ τῆς «ἰδιονομίας τῆς οἰκονομίας» ἢ τοῦ οἰκονομισμοῦ, ἢ αὐτονόμησις δηλαδὴ τῆς οἰκονομίας ἀπὸ τὰς ζωτικὰς ἀνάγκας τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἢ μετατροπὴ τῆς εἰς αὐτοσκοπὸν, *προτείνει δὲ μίαν βιώσιμον οἰκονομίαν, τεθεμελιωμένην εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ Εὐαγγελίου*. Οὕτω, μὲ πυξίδα τὸν Κυριακὸν λόγον «οὐκ ἐπ’ ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος» (Λουκ. δ’, 4), ἡ Ἐκκλησία δὲν συνδέει τὴν πρόοδον τοῦ ἀνθρωπίνου γένους μὲ μόνην τὴν ἄνοδον τοῦ βιοτικῆς ἐπιπέδου ἢ μὲ τὴν οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν εἰς βάρους τῶν πνευματικῶν ἀξιών.

16. Ἡ Ἐκκλησία δὲν ἀναμιγνύεται εἰς τὴν πολιτικὴν, ἐν τῇ στενῇ σημασίᾳ τοῦ ὄρου, ἀλλ’ ὅμως ἡ μαρτυρία αὐτῆς εἶναι οὐσιαστικῶς πολιτικὴ, ὡς μέριμνα διὰ τὸν ἄνθρωπον καὶ τὴν πνευματικὴν ἐλευθερίαν του. Ὁ λόγος τῆς Ἐκκλησίας ὑπῆρξε πάντοτε διακριτὸς καὶ θά παραμείνῃ εἰς τὸ διηνεκὲς μία *ὀφειλετικὴ παρέμβασις ὑπὲρ τοῦ ἀνθρώπου*. Αἱ κατὰ τόπους Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησίαι καλοῦνται σήμερον νὰ οἰκοδομήσουν μίαν νέαν ἐποικοδομητικὴν συναλληλίαν μὲ τὸ κοσμικὸν κράτος δικαίου εἰς τὸ νέον πλαίσιον τῶν διεθνῶν σχέσεων, συμφώνως πρὸς τὸ βιβλικὸν «Ἀπόδοτε τὰ τοῦ Καίσαρος τῷ Καίσαρι καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ» (Ματθ. κβ’, 21). Ἡ συναλληλία αὕτη δέον ὅπως διασώζῃ τὴν ἰδιοπροσωπίαν Ἐκκλησίας καὶ κράτους καὶ διασφαλίζῃ τὴν εἰλικρινῆ συνεργασίαν αὐτῶν ἐπ’ ὠφελείᾳ τῆς προστασίας τῆς μοναδικῆς ἀξίας τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν ἐντεῦθεν ἀπορρεόντων δικαιωμάτων αὐτοῦ, ὡς καὶ τῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης.

Τὰ δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου εὐρίσκονται σήμερον εἰς τὸ κέντρον τῆς πολιτικῆς ὡς ἀπάντησις εἰς τὰς συγχρόνους κοινωνικὰς καὶ πολιτικὰς κρίσεις καὶ ἀνατροπὰς καὶ διὰ τὴν προστασίαν τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀτόμου. Ἡ προσέγγισις τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου ὑπὸ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐπικεντρώνεται εἰς τὸν κίνδυνον ἐκπτώσεως τοῦ ἀτομικοῦ δικαιώματος εἰς ἀτομοκεντρισμὸν καὶ δικαιωματοσμὸν. Μία τοιαύτη ἐκτροπὴ λειτουργεῖ εἰς βάρους τοῦ κοινοτικοῦ περιεχομένου τῆς ἐλευθερίας, ὁδηγεῖ εἰς τὴν αὐθαίρετον μετατροπὴν τῶν δικαιωμάτων εἰς εὐδαιμονιστικὰς διεκδικήσεις καὶ εἰς τὴν ἀναγωγὴν τῆς ἐπισφαλοῦς ταυτίσεως τῆς ἐλευθερίας μὲ τὴν ἀσυδοσίαν τοῦ ἀτόμου εἰς «οἰκουμενικὴν ἀξίαν», ἢ ὁποῖα ὑποσκάπτει τὰ θεμέλια τῶν κοινωνικῶν ἀξιών, τῆς οἰκογενείας, τῆς θρησκείας, τοῦ ἔθνους καὶ ἀπειλεῖ θεμελιώδεις ἠθικὰς ἀξίας.

Ἡ ὀρθόδοξος λοιπὸν κατανόησις τοῦ ἀνθρώπου ἀντιτίθεται τόσον εἰς τὴν ἀλαζονικὴν ἀποθέωσιν τοῦ ἀτόμου καὶ τῶν δικαιωμάτων του, ὅσον καὶ εἰς τὴν ταπεινωτικὴν καταρράκωσιν τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου εἰς τὰς συγχρόνους γιγαντιαίας οἰκονομικὰς, κοινωνικὰς, πολιτικὰς καὶ ἐπικοινωνιακὰς δομάς. Ἡ παράδοσις τῆς Ὁρθοδοξίας εἶναι ἀνεξάντλητος πηγὴ ζωτικῶν ἀληθειῶν διὰ τὸν ἄνθρωπον. Οὐδεὶς ἐτίμησε τὸν ἄνθρωπον καὶ ἐμερίμνησε δι’ αὐτὸν τόσον, ὅσον ὁ Θεάνθρωπος Χριστὸς καὶ ἡ Ἐκκλησία Του. Θεμελιώδεις ἀνθρώπινον δικαίωμα εἶναι ἢ προστασία τῆς ἀρχῆς τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας ὑπὸ πάσας τὰς προοπτικὰς αὐτῆς, ἢ τῆς ἐλευθερίας τῆς συνειδήσεως, τῆς πίστεως, τῆς λατρείας καὶ ὅλων τῶν ἀτομικῶν καὶ συλλογικῶν ἐκφράσεων θρησκευτικῆς ἐλευθερίας, συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ δικαιώματος ἐκάστου πιστοῦ νὰ τελῇ ἀκωλύτως ἀπὸ οἰανδήποτε κρατικὴν παρέμβασιν τὰ θρησκευτικὰ του καθήκοντα, καθὼς καὶ τῆς ἐλευθερίας δημοσίας διδασκαλίας τῆς θρησκείας καὶ τῶν προϋποθέσεων λειτουργίας τῶν θρησκευτικῶν κοινοτήτων.

17. Βιοῦμεν σήμερον ἕξαρσιν νοσηρῶν φαινομένων βίας ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ. Αἱ ἐκρήξεις φονταμενταλισμοῦ εἰς τοὺς κόλπους τῶν θρησκευτῶν κινδυνεύουν νὰ ὀδηγήσουν εἰς τὴν ἐπικράτησιν τῆς ἀπόψεως ὅτι ὁ φονταμενταλισμὸς ἀνήκει εἰς τὴν οὐσίαν τοῦ θρησκευτικοῦ φαινομένου. Ἡ ἀλήθεια ὅμως εἶναι ὅτι ὁ *φονταμενταλισμὸς*, ὡς «ζήλος οὐ κατ' ἐπίγνωσιν» (Ρωμ. ι', 2), *ἀποτελεῖ ἕκφρασιν νοσηρᾶς θρησκευτικότητος*. Ὁ ἀληθὴς χριστιανὸς, κατὰ τὸ πρότυπον τοῦ σταυρωθέντος Κυρίου, θυσιάζεται καὶ δὲν θυσιάζει, καὶ διὰ τὸν λόγον αὐτὸν εἶναι ὁ ἀσπληρότερος κριτῆς τοῦ ὀποθενδήποτε προερχομένου φονταμενταλισμοῦ. Ὁ εἰλικρινὴς διαθρησκευτικὸς διάλογος συμβάλλει εἰς τὴν ἀνάπτυξιν ἀμοιβαίας ἐμπιστοσύνης, εἰς τὴν προώθησιν τῆς εἰρήνης καὶ τῆς καταλλαγῆς. Ἡ Ἐκκλησία ἀγωνίζεται διὰ νὰ καταστήσῃ αἰσθητοτέραν τὴν «ἄνωθεν εἰρήνην» ἐπὶ τῆς γῆς. Ἡ ἀληθινὴ εἰρήνη δὲν ἐπιτυγχάνεται μὲ τὴν δύναμιν τῶν ὄπλων, ἀλλὰ μόνον διὰ μέσου τῆς ἀγάπης, ἥτις «οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς» (Α' Κορ. ιγ', 5). Τὸ ἔλαιον τῆς πίστεως πρέπει νὰ χρησιμοποιηθῆται διὰ νὰ ἀπαλύνῃ καὶ νὰ θεραπεύῃ τὰς παλαιὰς πληγὰς τῶν ἄλλων καὶ ὄχι νὰ ἀναρριπίζῃ νέας ἐστίας μίσους.

18. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία παρακολουθεῖ μὲ πόνον καὶ προσευχὴν καὶ καταγράφει τὴν μεγάλην σύγχρονον ἀνθρωπιστικὴν κρίσιν, τὴν ἐπέκτασιν τῆς βίας καὶ τῶν ἐνόπλων συρράξεων, τὸν διωγμὸν, τὴν ἐκδίωξιν καὶ τὰς δολοφονίας μελῶν θρησκευτικῶν μειονοτήτων, τὴν βίαιαν ἀπομάκρυνσιν οἰκογενειῶν ἀπὸ τὰς ἐστίας των, τὴν τραγωδίαν τῆς ἐμπορίας ἀνθρώπων, τὴν παραβίασιν τῶν βασικῶν δικαιωμάτων ἀτόμων καὶ λαῶν καὶ τὸν ἐξαναγκασμὸν εἰς ἀλλαγὴν πίστεως. Καταδικάζει ἀπεριφράστως τὰς ἀπαγωγὰς, τὰ βασανιστήρια, τὰς εἰδεχθεῖς ἐκτελέσεις. Καταγγέλλει τὴν καταστροφὴν ναῶν, θρησκευτικῶν συμβόλων καὶ μνημείων πολιτισμοῦ.

Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἀνησυχεῖ ἰδιαιτέρως διὰ τὴν κατάστασιν τῶν χριστιανῶν καὶ τῶν ἄλλων διωκομένων ἐθνικῶν καὶ θρησκευτικῶν μειονοτήτων τῆς Μέσης Ἀνατολῆς. Εἰδικώτερον, ἀπευθύνει ἕκκλησιν πρὸς τὰς κυβερνήσεις ἐν τῇ περιοχῇ, νὰ προστατεύσουν τοὺς χριστιανικοὺς πληθυσμοὺς, τοὺς Ὁρθοδόξους, τοὺς Ἀρχαίους Ἀνατολικούς καὶ τοὺς λοιποὺς χριστιανούς, οἱ ὅποιοι ἐπεβίωσαν εἰς τὸ λίκνον τοῦ Χριστιανισμοῦ. Οἱ γηγενεῖς χριστιανικοὶ καὶ οἱ ἄλλοι πληθυσμοὶ ἔχουν ἀπαράγραπτον δικαίωμα νὰ παραμείνουν εἰς τὰς χῶρας αὐτῶν ὡς πολῖται μὲ ἴσα δικαιώματα.

Προτρέπομεν λοιπὸν ὅλους τοὺς ἐμπλεκομένους, ἀνεξαρτήτως θρησκευτικῶν πεποιθήσεων, νὰ ἐργάζωνται διὰ τὴν καταλλαγὴν καὶ διὰ τὸν σεβασμὸν τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων, πρωτίστως δὲ διὰ τὴν προστασίαν τοῦ θείου δώρου τῆς ζωῆς. Πρέπει ὁ πόλεμος καὶ ἡ αἱματοχυσία νὰ τερματισθοῦν, νὰ ἐπικρατήσῃ ἡ δικαιοσύνη, ὥστε νὰ ἐπανέλθῃ ἡ εἰρήνη καὶ νὰ καταστῇ ἐφικτὴ ἡ ἐπιστροφή τῶν ἐκδιωχθέντων εἰς τὰς πατρογονικὰς αὐτῶν ἐστίας. Προσευχόμεθα διὰ τὴν εἰρήνην καὶ τὴν δικαιοσύνην εἰς τὰς δοκιμαζόμενας χῶρας τῆς Ἀφρικῆς, ὡς καὶ εἰς τὴν χειμαζομένην Οὐκρανίαν. Ἐπαναλαμβάνομεν ἐν Συνόδῳ μετ' ἐμφάσεως τὴν ἕκκλησιν πρὸς τοὺς ὑπευθύνους, νὰ ἀπελευθερώσουν τοὺς δύο ἀπαχθέντας ἀρχιερεῖς εἰς τὴν Συρίαν, Παῦλον Yazigi καὶ Ἰωάννην Ibrahim. Προσευχόμεθα διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν πάντων τῶν ἐν ὀμηρίᾳ καὶ αἰχμαλωσίᾳ συνανθρώπων μας.

19. Τὸ σύγχρονον καὶ συνεχῶς ἐντεινόμενον *προσφυγικὸν καὶ μεταναστευτικὸν πρόβλημα*, ὀφειλόμενον εἰς πολιτικούς, οικονομικούς καὶ κλιματολογικούς λόγους, εὐρίσκεται εἰς τὸ κέντρον τοῦ παγκοσμίου ἐνδιαφέροντος. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἀντιμετώπισε πάντοτε καὶ ἀντιμετωπίζει συνεχῶς τοὺς δεδιωγμένους, τοὺς ἐν κινδύνῳ καὶ ἐν ἀνάγκαις, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν λόγων τοῦ Κυρίου «ἐπέινασα γάρ, καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν, ἐδίψησα, καὶ ἐποτίσατέ με, ξένος ἦμην, καὶ συνηγάγετέ με, γυμνός, καὶ

περιεβάλετέ με, ήσθენησα, καί έπεσκεψασθέ με, έν φυλακῆ ἡμην, καί ἤλθετε πρός με» (Ματθ. κε', 35-36) καί «ἀμήν λέγω ὑμῖν, ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων ἐμοί ἐποιήσατε» (Ματθ. κε', 40). Καθ' ὄλην τὴν ἱστορικὴν αὐτῆς πορείαν ἡ Ἐκκλησία εὐρίσκετο εἰς τὸ πλευρόν τῶν «κοπιῶντων καί πεφορτισμένων» (Ματθ. ια', 28). Αἰείποτε ἡ ἐκκλησιαστικὴ φιλανθρωπία δέν περιωρίζετο ἀπλῶς εἰς τὴν περιστασιακὴν ἀγαθοεργίαν πρός τὸν ἐνδεῆ καί τὸν πάσχοντα, ἀλλὰ ἀπέβλεπε καί εἰς τὴν ἀπάλειψιν τῶν αἰτίων, τὰ ὁποῖα δημιουργοῦν τὰ κοινωνικά προβλήματα. Τὸ «ἔργον διακονίας» τῆς Ἐκκλησίας (Ἐφεσ. δ', 12) ἀναγνωρίζεται ὑπὸ πάντων. Ἀπευθύνομεν λοιπὸν ἔκκλησιν πρωτίστως πρός τοὺς δυναμένους νὰ ἄρουν τὰς αἰτίας τῆς δημιουργίας τῆς προσφυγικῆς κρίσεως νὰ λάβουν τὰς δεούσας θετικὰς ἀποφάσεις. Καλοῦμεν τὰς πολιτικὰς ἀρχάς, τοὺς Ὁρθόδοξους πιστοὺς καί τοὺς λοιποὺς πολίτας τῶν χωρῶν, εἰς τὰς ὁποίας κατέφυγον καί συνεχίζουν νὰ καταφεύγουν οἱ πρόσφυγες, νὰ παράσχουν εἰς αὐτοὺς πᾶσαν δυνατὴν βοήθειαν, ἀκόμη καί ἐκ τοῦ ἰδίου ὑστερήματος.

VII. Ἡ Ἐκκλησία: μαρτυρία ἐν διαλόγῳ

20. Ἡ Ἐκκλησία ἐπιδεικνύει εὐαισθησίαν ἐναντι ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι διέκοψαν τὴν μετ' αὐτῆς κοινωνίαν καί ἐνδιαφέρεται δι' ὅσους δέν κατανοοῦν τὴν φωνὴν τῆς. Ἐν τῇ συνειδήσει αὐτῆς ὅτι ἀποτελεῖ τὴν ζῶσαν παρουσίαν τοῦ Χριστοῦ ἐν τῷ κόσμῳ, μετατρέπει εἰς συγκεκριμένας πράξεις τὴν θείαν Οἰκονομίαν δι' ὅλων τῶν εἰς τὴν διάθεσιν αὐτῆς μέσων, διὰ τὴν ἀξιόπιστον μαρτυρίαν τῆς ἀληθείας, ἐν τῇ ἀκριβείᾳ τῆς ἀποστολικῆς πίστεως. Ὑπὸ τὸ πνεῦμα αὐτὸ τῆς κατανοήσεως τοῦ χρέους μαρτυρίας καί προσφορᾶς, ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἀνέκαθεν προσέδιδε μεγάλην σημασίαν εἰς τὸν διάλογον, ἰδιαίτερος δὲ εἰς ἐκεῖνον μὲ τοὺς ἑτεροδόξους χριστιανούς. Διὰ μέσου τοῦ διαλόγου αὐτοῦ, ὁ λοιπὸς χριστιανικὸς κόσμος γνωρίζει πλέον καλύτερα τὴν Ὁρθοδοξίαν καί τὴν γνησιότητα τῆς παραδόσεως αὐτῆς. Ἐπίσης γνωρίζει ὅτι ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία οὐδέποτε ἀπεδέχθη τὸν θεολογικὸν μινιμαλισμὸν ἢ τὴν ἀμφισβήτησιν τῆς δογματικῆς παραδόσεως καί τοῦ εὐαγγελικοῦ ἡθους τῆς. Οἱ διαχριστιανικοὶ διάλογοι ἐλειπούργησαν ὡς εὐκαιρία διὰ τὴν Ὁρθοδοξίαν, διὰ νὰ ἀναδείξῃ τὸ σέβας πρός τὴν διδασκαλίαν τῶν Πατέρων καί διὰ νὰ δώσῃ τὴν ἀξιόπιστον μαρτυρίαν τῆς γνησίας παραδόσεως τῆς μιᾶς, ἀγίας, καθολικῆς καί ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας. Οἱ ὑπὸ τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας διεξαγόμενοι διάλογοι οὐδέποτε ἐσήμαιναν, οὔτε σημαίνουν καί δέν πρόκειται νὰ σημάνουν ποτέ οἰονδηποτε συμβιβασμὸν εἰς ζητήματα πίστεως. Οἱ διάλογοι αὐτοὶ εἶναι μαρτυρία περὶ τῆς Ὁρθοδοξίας, ἐδραζομένη ἐπὶ τοῦ εὐαγγελικοῦ μηνύματος «Ἐρχου καί ἴδε» (Ἰωάν. α', 46), ὅτι «ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστίν» (Α' Ἰωάν. δ', 8).

Ὑπὸ τὸ πνεῦμα αὐτὸ, ἡ ἀνά τὴν οἰκουμένην Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, οὔσα ἢ ἐν Χριστῷ φανέρωσις τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ, βιοῖ τὸ ὅλον μυστήριον τῆς θείας Οἰκονομίας εἰς τὴν μυστηριακὴν ζωὴν αὐτῆς, μὲ ἐπίκεντρον πάντοτε τὴν θείαν Εὐχαριστίαν, ἐν τῇ ὁποίᾳ προσφέρει εἰς ἡμᾶς οὐχὶ τροφήν ἐπίκτητον καί φθαρτὴν, ἀλλ' αὐτὸ τὸ ζωήρρυτον Δεσποτικὸν Σῶμα, «τὸν οὐράνιον Ἄρτον», «ὃς ἐστὶ φάρμακον ἀθανασίας, ἀντίδοτος τοῦ μὴ ἀποθανεῖν, ἀλλὰ ζῆν ἐν Θεῷ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καθαρτήριον ἀλεξίκακον» (Ἰγνατίου Ἀντιοχείας, Πρὸς Ἐφεσίους, Κ'. PG 5, 756). Ἡ θεία Εὐχαριστία ἀποτελεῖ τὸν ἐσώτατον πυρῆνα καί τῆς συνοδικῆς λειτουργίας τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος, καθὼς καί τὴν αὐθεντικὴν βεβαίωσιν τῆς Ὁρθοδοξίας τῆς πίστεως τῆς Ἐκκλησίας, ὡς διακηρύττει καί ὁ ἅγιος Εἰρηναῖος Λυῶνος: «Ἡμῶν δὲ σύμφωνος ἢ γνώμη (=

διδασκαλία) τῆ Εὐχαριστία, ἡ δὲ Εὐχαριστία βεβαιοῖ τὴν γνώμην» (Κατὰ αἰρέσεωνΔ', 18. PG 7, 1028).

Εὐαγγελιζόμενοι, λοιπόν, κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου ὅλον τὸν κόσμον καὶ «κηρύττοντες ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ μετάνοιαν καὶ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν εἰς πάντα τὰ ἔθνη» (Λουκ. κβ', 47), ἔχομεν χρέος νὰ παραθέτωμεν ἑαυτοῦς καὶ ἀλλήλους καὶ πᾶσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν Χριστῷ τῷ Θεῷ καὶ νὰ ἀγαπῶμεν ἀλλήλους, ὁμολογοῦντες ἐν ὁμονοίᾳ «Πατέρα, Υἱὸν καὶ Ἅγιον Πνεῦμα, Τριάδα ὁμοούσιον καὶ ἀχώριστον». Ταῦτα ἀπευθύνοντες ἐν Συνόδῳ πρὸς τὰ ἀνά τὸν κόσμον τέκνα τῆς Ἁγιωτάτης Ὁρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας καὶ πρὸς τὴν οἰκουμένην πᾶσαν, ἐπόμενοι τοῖς ἁγίοις Πατράσι καὶ τοῖς συνοδικοῖς θεσπίσμασι πρὸς διαφύλαξιν τῆς πατροπαραδότου πίστεως καὶ πρὸς «ἀνάληψιν χρηστοθεΐας» εἰς τὴν καθ' ἡμέραν ζωὴν ἡμῶν, ἐπ' ἐλπίδι τῆς «κοινῆς ἀναστάσεως», δοξολογοῦμεν τὴν τρισυπόστατον Θεότητα ἕσμασιν ἐνθέοις:

«Πάτερ Παντοκράτορ καὶ Λόγε καὶ Πνεῦμα, τρισὶν ἐνιζομένη ἐν ὑποστάσει φύσις. Ὑπερούσιε καὶ Ὑπέρθεε, εἰς σέ βεβαπτίσαμεθα καὶ σέ εὐλογοῦμεν εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας» (Κανὼν τοῦ Πάσχα, ὡδὴ Η').

- † ὁ Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαῖος, Πρόεδρος
- † ὁ Ἀλεξανδρείας Θεόδωρος
- † ὁ Ἱεροσολύμων Θεόφιλος
- † ὁ Σερβίας Εἰρηναῖος
- † ὁ Ρουμανίας Δανιήλ
- † ὁ Νέας Ἰουστινιανῆς καὶ πάσης Κύπρου Χρυσόστομος
- † ὁ Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος Ἱερώνυμος
- † ὁ Βαρσοβίας καὶ πάσης Πολωνίας Σάββας
- † ὁ Τιράνων καὶ πάσης Ἀλβανίας Ἀναστάσιος
- † ὁ Πρέσοβ καὶ πάσης Τσεχίας καὶ Σλοβακίας Ραστισλάβ

Ἀντιπροσωπία Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου

- † ὁ Καρελίας καὶ πάσης Φιλλανδίας Λέων
- † ὁ Ταλλίνης καὶ πάσης Ἑσθονίας Στέφανος
- † ὁ Γέρων Περγάμου Ἰωάννης
- † ὁ Γέρων Ἀμερικῆς Δημήτριος
- † ὁ Γερμανίας Αὐγουστίνος
- † ὁ Κρήτης Εἰρηναῖος
- † ὁ Ντένβερ Ἡσαΐας
- † ὁ Ἀτλάντας Ἀλέξιος
- † ὁ Πριγκηποννήσων Ἰάκωβος
- † ὁ Προικοννήσου Ἰωσήφ
- † ὁ Φιλαδελφείας Μελίτων
- † ὁ Γαλλίας Ἐμμανουήλ
- † ὁ Δαρδανελλίων Νικήτας
- † ὁ Ντητρόιτ Νικόλαος
- † ὁ Ἁγίου Φραγκίσκου Γεράσιμος
- † ὁ Κισάμου καὶ Σελίνου Ἀμφιλόχιος
- † ὁ Κορέας Ἀμβρόσιος
- † ὁ Σηλυβρίας Μάξιμος
- † ὁ Ἀδριανουπόλεως Ἀμφιλόχιος
- † ὁ Διοκλείας Κάλλιστος
- † ὁ Ἱεραπόλεως Ἀντώνιος, ἐπὶ κεφαλῆς τῶν Οὐκρανῶν Ὁρθοδόξων ἐν ΗΠΑ
- † ὁ Τελμησοῦ Ἰώβ

† ὁ Χარიουπόλεως Ἰωάννης, ἐπὶ κεφαλῆς τῆς Πατριαρχικῆς Ἐξαρχίας τῶν ἐν τῇ Δυτικῇ Εὐρώπῃ Ὁρθοδόξων Παροικιῶν Ρωσικῆς Παραδόσεως
† ὁ Νύσσης Γρηγόριος, ἐπὶ κεφαλῆς τῶν Καρπαθορρώσων Ὁρθοδόξων ἐν ΗΠΑ

Ἀντιπροσωπεία Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας

† ὁ Γέρων Λεοντοπόλεως Γαβριήλ
† ὁ Ναϊρόμπι Μακάριος
† ὁ Καμπάλας Ἰωνᾶς
† ὁ Ζιμπάμπουε καὶ Ἀγκόλας Σεραφεῖμ
† ὁ Νιγηρίας Ἀλέξανδρος
† ὁ Τριπόλεως Θεοφύλακτος
† ὁ Καλῆς Ἐλπίδος Σέργιος
† ὁ Κυρήνης Ἀθανάσιος
† ὁ Καρθαγένης Ἀλέξιος
† ὁ Μουάνζας Ἱερώνυμος
† ὁ Γουϊνέας Γεώργιος
† ὁ Ἑρμουπόλεως Νικόλαος
† ὁ Εἰρηνουπόλεως Δημήτριος
† ὁ Ἰωαννουπόλεως καὶ Πρετορίας Δαμασκηνός
† ὁ Ἄκκρας Νάρκισσος
† ὁ Πτολεμαῖδος Ἐμμανουήλ
† ὁ Καμερούν Γρηγόριος
† ὁ Μέμφιδος Νικόδημος
† ὁ Κατάγκας Μελέτιος
† ὁ Μπραζαβίλ καὶ Γκαμπόν Παντελεήμων
† ὁ Μπουρούντι καὶ Ρουάντας Ἰννοκέντιος
† ὁ Μοζαμβίκης Χρυσόστομος
† ὁ Νιέρι καὶ Ὅρους Κένυας Νεόφυτος

Ἀντιπροσωπεία Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων

† ὁ Φιλαδελφείας Βενέδικτος
† ὁ Κωνσταντίνης Ἀρίσταρχος
† ὁ Ἰορδάνου Θεοφύλακτος
† ὁ Ἀνθηδῶνος Νεκτάριος
† ὁ Πέλλης Φιλούμενος

Ἀντιπροσωπεία Ἐκκλησίας Σερβίας

† ὁ Ἀχρίδος καὶ Σκοπίων Ἰωάννης
† ὁ Μαυροβουνίου καὶ Παραθαλασσίας Ἀμφιλόχιος
† ὁ Ζάγκρεμπ καὶ Λιουμπλιάνας Πορφύριος
† ὁ Σιρμίου Βασίλειος
† ὁ Βουδιμίου Λουκιανός
† ὁ Νέας Γκρατσάνιτσας Λογγίνος
† ὁ Μπάτσκα Εἰρηναῖος
† ὁ Σβορνικίου καὶ Τούζλας Χρυσόστομος
† ὁ Ζίτσης Ἰουστίνος
† ὁ Βρανίων Παχώμιος
† ὁ Σουμαδίας Ἰωάννης
† ὁ Μπραγιτσεβου Ἰγνάτιος
† ὁ Δαλματίας Φώτιος
† ὁ Μπίχατς καὶ Πέτροβατς Ἀθανάσιος
† ὁ Νίκσιτς καὶ Βουδίμλιε Ἰωαννίκιος
† ὁ Ζαχουμίου καὶ Ἐρζεγοβίνης Γρηγόριος

- † ὁ Βαλιέβου Μιλούτιν
- † ὁ ἐν Δυτικῇ Ἀμερικῇ Μάξιμος
- † ὁ ἐν Αὐστραλία καὶ Νέα Ζηλανδία Εἰρηναῖος
- † ὁ Κρούσεβατς Δαυῖδ
- † ὁ Σλαυονίας Ἰωάννης
- † ὁ ἐν Αὐστρία καὶ Ἑλβετία Ἀνδρέας
- † ὁ Φραγκφούρτης καὶ ἐν Γερμανία Σέργιος
- † ὁ Τιμοκίου Ἰλαρίων

Ἀντιπροσωπεία Ἐκκλησίας Ρουμανίας

- † ὁ Ἰασίου καὶ Μολδαβίας καὶ Μπουκοβίνης Θεοφάνης
- † ὁ Σιμπίου καὶ Τρανσυλβανίας Λαυρέντιος
- † ὁ Βάντ, Φελεάκ καὶ Κλούζ καὶ Κλούζ, Ἄλμπας, Κρισάνας καὶ Μαραμοῦρες Ἀνδρέας
- † ὁ Κραϊόβας καὶ Ὀλτενίας Εἰρηναῖος
- † ὁ Τιμισοάρας καὶ Βανάτου Ἰωάννης
- † ὁ ἐν Δυτικῇ καὶ Νοτίῳ Εὐρώπῃ Ἰωσήφ
- † ὁ ἐν Γερμανία καὶ Κεντρικῇ Εὐρώπῃ Σεραφεῖμ
- † ὁ Τιργοβιστίου Νήφων
- † ὁ Ἄλμπα Ἰούλια Εἰρηναῖος
- † ὁ Ρώμαν καὶ Μπακάου Ἰωακείμ
- † ὁ Κάτω Δουνάβεως Κασσιανός
- † ὁ Ἀράντ Τιμόθεος
- † ὁ ἐν Ἀμερικῇ Νικόλαος
- † ὁ Ὀράντεα Σωφρόνιος
- † ὁ Στρεχαῖας καὶ Σεβερίνου Νικόδημος
- † ὁ Τουλσέας Βησσαρίων
- † ὁ Σαλάζης Πετρώνιος
- † ὁ ἐν Οὐγγαρία Σιλουανός
- † ὁ ἐν Ἰταλία Σιλουανός
- † ὁ ἐν Ἰσπανία καὶ Πορτογαλία Τιμόθεος
- † ὁ ἐν Βορείῳ Εὐρώπῃ Μακάριος
- † ὁ Πλοεστίου Βαρλαάμ, Βοηθός παρὰ τῷ Πατριάρχῃ
- † ὁ Λοβιστέου Αἰμιλιανός, Βοηθός παρὰ τῷ Ἀρχιεπισκόπῳ Ριμνικίου
- † ὁ Βικίνης Ἰωάννης Κασσιανός, Βοηθός παρὰ τῷ Ἀρχιεπισκόπῳ ἐν Ἀμερικῇ

Ἀντιπροσωπεία Ἐκκλησίας Κύπρου

- † ὁ Πάφου Γεώργιος
- † ὁ Κιτίου Χρυσόστομος
- † ὁ Κυρηνείας Χρυσόστομος
- † ὁ Λεμεσοῦ Ἀθανάσιος
- † ὁ Μόρφου Νεόφυτος
- † ὁ Κωνσταντίας - Ἀμμοχώστου Βασίλειος
- † ὁ Κύκκου καὶ Τηλλυρίας Νικηφόρος
- † ὁ Ταμασοῦ καὶ Ὁρεινῆς Ἡσαΐας
- † ὁ Τριμυθοῦντος καὶ Λευκάρων Βαρνάβας
- † ὁ Καρπασίας Χριστοφόρος
- † ὁ Ἀρσινόης Νεκτάριος
- † ὁ Ἀμαθοῦντος Νικόλαος
- † ὁ Λήδρας Ἐπιφάνιος
- † ὁ Χύτρων Λεόντιος
- † ὁ Νεαπόλεως Πορφύριος
- † ὁ Μεσαορίας Γρηγόριος

Αντιπροσωπεία Ἐκκλησίας Ἑλλάδος

- † ὁ Φιλίππων, Νεαπόλεως καὶ Θάσου Προκόπιος
- † ὁ Περιστερίου Χρυσόστομος
- † ὁ Ἡλείας Γερμανός
- † ὁ Μαντινείας καὶ Κυνουρίας Ἀλέξανδρος
- † ὁ Ἄρτης Ἰγνάτιος
- † ὁ Διδυμοτείχου, Ὁρεστιάδος καὶ Σουφλίου Δαμασκηνός
- † ὁ Νικαίας Ἀλέξιος
- † ὁ Ναυπάκτου καὶ Ἁγίου Βλασίου Ἱερόθεος
- † ὁ Σάμου καὶ Ἰκαρίας Εὐσέβιος
- † ὁ Καστορίας Σεραφεῖμ
- † ὁ Δημητριάδος καὶ Ἀλμυροῦ Ἰγνάτιος
- † ὁ Κασσανδρείας Νικόδημος
- † ὁ Ὑδρας, Σπετσῶν καὶ Αἰγίνης Ἐφραίμ
- † ὁ Σερρῶν καὶ Νιγρίτης Θεολόγος
- † ὁ Σιδηροκάστρου Μακάριος
- † ὁ Ἀλεξανδρουπόλεως Ἄνθιμος
- † ὁ Νεαπόλεως καὶ Σταυρουπόλεως Βαρνάβας
- † ὁ Μεσσηνίας Χρυσόστομος
- † ὁ Ἰλίου, Ἀχαρνῶν καὶ Πετρούπολεως Ἀθηναγόρας
- † ὁ Λαγκαδᾶ, Λητῆς καὶ Ρεντίνης Ἰωάννης
- † ὁ Νέας Ἰωνίας καὶ Φιλαδελφείας Γαβριήλ
- † ὁ Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης Χρυσόστομος
- † ὁ Ἱερισσοῦ, Ἁγίου Ὁρους καὶ Ἀρδαμερίου Θεόκλητος

Αντιπροσωπεία Ἐκκλησίας Πολωνίας

- † ὁ Λούτζ καὶ Πόζναν Σίμων
- † ὁ Λούμπλιν καὶ Χέλμ Ἄβελ
- † ὁ Μπιαλύστοκ καὶ Γκντάνσκ Ἰάκωβος
- † ὁ Σιεμιατίτσε Γεώργιος
- † ὁ Γκορλίτσε Παῖσιος

Αντιπροσωπεία Ἐκκλησίας Ἀλβανίας

- † ὁ Κορυτσᾶς Ἰωάννης
- † ὁ Ἀργυροκάστρου Δημήτριος
- † ὁ Ἀπολλωνίας καὶ Φίερ Νικόλαος
- † ὁ Ἐλμπασάν Ἀντώνιος
- † ὁ Ἀμαντίας Ναθαναήλ
- † ὁ Βύλιδος Ἄστιος

Αντιπροσωπεία Ἐκκλησίας Τσεχίας καὶ Σλοβακίας

- † ὁ Πράγας Μιχαήλ
- † ὁ Σούμπερκ Ἡσαΐας

† ὁ Ἑλβετίας Ἱερεμίας, ἐπὶ κεφαλῆς τῆς Πανορθόδοξου Γραμματείας τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου